

โรงเรียนนายทหารอากาศอาวุโส

กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

หลักสูตร นายทหารอากาศอาวุโส รุ่นที่ ๗๙ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕
หมวดวิชาที่ ๑ รหัสวิชาที่ ๑๑๑๑ ชื่อวิชา การเขียนเอกสารทางวิชาการ

เรียน น.ท.หญิง หฤทัยทิพย์ ตัณฑเทศ

น.ท.หญิง วันวิสาข์ เรืองดำ หมายเลข ๔๐ สัมนนาที่ ๖

วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษา

น.ท.หญิง วันวิสาข์ เรื่องคำ หมายเลข ๔๐ สัปดาห์ที่ ๖

หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นแก่นสำคัญในการวางแนวทางการจัดการศึกษา เป็นตัวกำหนดทิศทางของการศึกษาในการที่จะให้ความรู้ การเสริมสร้าง เจตคติ ตลอดจนการฝึกฝนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนารอบด้าน หลักสูตรเป็นหลักและหัวใจของการจัดการเรียนการสอน ทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้และทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพ หลักสูตรเป็นเสมือนเป้าหมายที่ชัดเจนและมีคุณภาพ คุณภาพของพลเมืองจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักสูตรว่าต้องการให้ผู้ผ่านการศึกษามีคุณสมบัติอย่างไร การพัฒนาหลักสูตรที่ดีนั้นจะต้องรู้ถึงปัญหา สภาพของปัญหาก่อนแล้วจึงระดมความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา หลักสูตรที่ดีต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม และสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่ายเพื่อให้หลักสูตรที่ผ่านการพัฒนานั้นมีคุณภาพ ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการกำหนดจุดมุ่งหมายเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากขึ้นตอนหนึ่ง เพราะจะบอกถึงความมุ่งหวังว่าจะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและความรู้ความสามารถในลักษณะใด รวมทั้งยังเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้รวมทั้งการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน นักพัฒนาหลักสูตรจึงต้องพิจารณากำหนดจุดประสงค์อย่างรอบคอบกำหนดอย่างชัดเจนและเหมาะสมสอดคล้องกับปรัชญาและค่านิยมของสังคม สภาพปัญหาและความต้องการของสังคมและผู้เรียน ตลอดจนมีความสมดุลระหว่างความรู้และทักษะหรือระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญหลายประการทั้งต่อสังคมและประเทศชาติบุคลากรทางการศึกษา ผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน ดังต่อไปนี้

๑. หลักสูตรมีความสำคัญต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพของประชากรในอนาคตว่าควรมีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างไร
๒. หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในฐานะที่เป็นหลักหรือหัวใจของการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรได้กำหนดเป้าหมายของการศึกษา เนื้อหาสาระ แนวทางการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล การบริหารจัดการ การประกันคุณภาพที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่เพื่อให้หลักสูตรบรรลุเป้าประสงค์ของหลักสูตร
๓. หลักสูตรมีความสำคัญต่อผู้บริหารการศึกษาในฐานะที่เป็นกรอบการกำหนดนโยบายทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของหลักสูตรตลอดจนการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตรได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการส่งเสริมและควบคุมคุณภาพการศึกษา

๔. หลักสูตรมีความสำคัญต่อผู้สอนในฐานะที่เป็นเครื่องมือชี้แนะแนวทางการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรจะทำให้ผู้สอนทราบเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระแนวทางการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดและประเมินผล ที่จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้หลักสูตรยังช่วยทำให้ผู้สอนตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการที่จะส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

๕. หลักสูตรมีความสำคัญที่มีต่อผู้เรียนและผู้ปกครองในฐานะที่ช่วยทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้ารับการศึกษ เช่น เนื้อหาสาระ ระยะเวลา ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เมื่อสำเร็จการศึกษา เป็นต้น อีกทั้งยังช่วยในการวางแผนการเรียนตลอดหลักสูตรและการศึกษาต่อได้อย่างเป็นระบบ

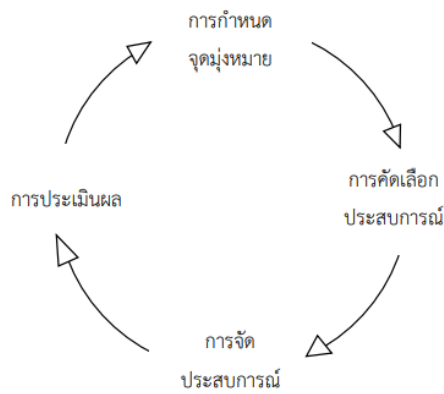
๖. หลักสูตรมีความสำคัญต่อชุมชนในฐานะที่เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน ให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนอาจมีความต้องการที่แตกต่างกัน

หลักการของไทเลอร์ (Tyler's Rationale)

ไทเลอร์ (Tyler) ศาสตราจารย์ทางการศึกษามหาวิทยาลัยชิคาโก ได้กำหนดหลักการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นหลักการร่วมสมัยที่นักพัฒนาหลักสูตรใช้กันมาจนถึงปัจจุบัน เรียกว่า หลักการของไทเลอร์ (Tyler's Rationale) โดยนักพัฒนาหลักสูตรควรตอบคำถาม ๔ ข้อ ดังนี้ (Tyler. 1949: 1)

๑. จุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่โรงเรียนควรบรรลุคืออะไร
๒. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรที่สามารถทำให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
๓. ประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้สามารถจัดให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
๔. เราจะทราบได้อย่างไรว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

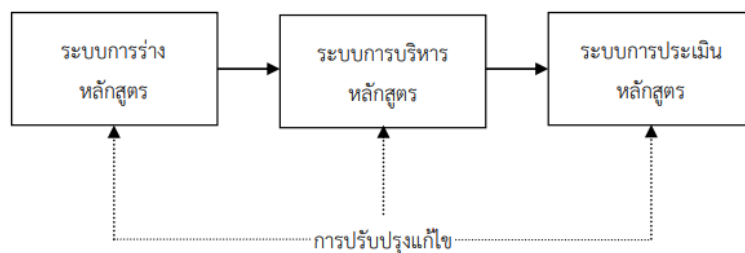
ไทเลอร์มีฐานคิดและมุมมองต่อการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบโดยใช้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาหลักสูตร เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้วจะนำไปสู่การกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับ จอห์น ดุย (John Dewey) ศาสตราจารย์ทางด้านปรัชญา มหาวิทยาลัยโคลัมเบียที่ได้เขียนไว้ในหนังสือ How We Think ว่าจุดมุ่งหมายคือสิ่งที่ควบคุมกระบวนการพัฒนาหลักสูตร “End controls the Process of thinking” (Dewey. 1910: 15) จากการวิเคราะห์หลักการของไทเลอร์ทำให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๔ ขั้นตอน ที่นักพัฒนาหลักสูตรดำเนินการไปตามลำดับและมีลักษณะเป็นวงจร ได้แก่ ๑) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ๒) การกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ ๓) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ ๔) การประเมินผลการเรียนรู้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพ ๑ ระบบการพัฒนาหลักสูตรของไทยเลอร์

การพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ

การพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ คือ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นขั้นตอนที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน ประกอบด้วย ระบบหลัก ๓ ระบบ ได้แก่ ๑) ระบบการร่างหลักสูตร ๒) ระบบการบริหารหลักสูตร และ ๓) ระบบการประเมินหลักสูตร โดยแต่ละระบบจะมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยที่ระบบทั้ง ๓ ระบบมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันนอกจากนี้แต่ละระบบยังมีความเสถียรภายใน ดังแผนภาพต่อไปนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่.2554: เอกสารประกอบการสอน)

แผนภาพ ๒ การพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ

ระบบการพัฒนาหลักสูตรแต่ละระบบจะมีกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรอยู่ภายใน โดยแต่ละกิจกรรมมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

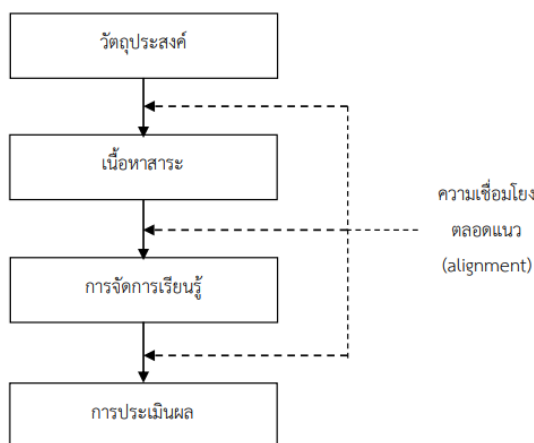
ระบบการร่างหลักสูตร คือ กระบวนการพัฒนาเอกสารหลักสูตรตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งได้เอกสารหลักสูตรที่มีความสมบูรณ์พร้อมสำหรับการนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ๔ กิจกรรม ได้แก่ ๑) การวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตร ๒) การกำหนดรูปแบบของหลักสูตร ๓) การพัฒนาเอกสารหลักสูตร ๔) การสอบทานคุณภาพหลักสูตร โดยแต่ละกิจกรรมมีสาระสำคัญดังนี้

๑) การวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตร หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตร เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน (based – line data) ประกอบการตัดสินใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตรคือ การมีสารสนเทศ

หรือองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัย เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล

๒) การกำหนดรูปแบบของหลักสูตร หมายถึง การตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบของหลักสูตรที่ สอดคล้องกับธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียนบนพื้นฐานของสารสนเทศที่ได้จากการวิเคราะห์สิ่งกำหนด หลักสูตร รูปแบบของหลักสูตรมีหลายรูปแบบ เช่น หลักสูตรรายวิชา (subject curriculum) หลักสูตรบูรณา การ (integrated curriculum) หลักสูตรเสริม (enrichment curriculum) หลักสูตรฝึกอบรม (training curriculum) หลักสูตรอิงมาตรฐาน (standard – based curriculum) หลักสูตรที่เน้นประสบการณ์ (experience – based curriculum) หลักสูตรรายบุคคล (individualize curriculum) หลักสูตรสมรรถนะ (competency – based curriculum) (Taba. 1962, Tanner and Tanner. 1980, Armstrong. 2003, Oliva. 2009, Wiles and Bondi. 2011)

๓) การพัฒนาเอกสารหลักสูตร หมายถึง การจัดทำเอกสารหลักสูตรที่มีคุณภาพมีความเชื่อมโยง ตลอดแนว (alignment) ระหว่าง วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระการจัดการเรียนรู้ และการวัดและ ประเมินผล

แผนภาพ ๓ ความเชื่อมโยงตลอดแนวของหลักสูตร

การพัฒนาเอกสารหลักสูตร ควรมีข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากขั้นตอนวิเคราะห์สิ่งกำหนดหลักสูตร มา สนับสนุน การกำหนดเป้าประสงค์ของหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้และการประเมินผล นอกจากนี้ยังต้องดำเนินการโดยคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรที่มีความรู้และประสบการณ์สอดคล้องกับ หลักสูตรที่จะสร้าง เพื่อให้หลักสูตรมีความถูกต้องตามหลักวิชาการและสามารถตอบสนองความต้องการของ กลุ่มเป้าหมาย

๔) การสอบทานคุณภาพหลักสูตร (curriculum validation) และปรับปรุงแก้ไข หมายถึงการ ตรวจสอบคุณภาพของเอกสารหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองใช้นำร่อง (pilot study) เพื่อให้มั่นใจ ว่าหลักสูตรจะสามารถนำไปใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การสอบทานหลักสูตรเป็น

กระบวนการสำคัญที่ขาดไม่ได้สำหรับการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากเป็นการยืนยันในเบื้องต้นว่าการนำหลักสูตรไปใช้จริงจะประสบความสำเร็จ

ระบบการบริหารหลักสูตร

ระบบการบริหารหลักสูตร หมายถึง การวางแผนและดำเนินการนำหลักสูตรไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ๖ กิจกรรม ได้แก่ ๑) การขออนุมัติใช้หลักสูตร ๒) การประชาสัมพันธ์หลักสูตรสู่กลุ่มเป้าหมาย ๓) การวางแผนการใช้หลักสูตร ๔) การกำหนดทรัพยากรหลักสูตร ๕) การกำหนดคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และ ๖) การกำกับดูแลคุณภาพการใช้หลักสูตร

ระบบการประเมินหลักสูตร

ระบบการประเมินหลักสูตร หมายถึง การตรวจสอบประสิทธิภาพของการใช้หลักสูตร รวมทั้งประสิทธิผลของหลักสูตร โดยมีการวางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินคุณค่า (value judgments) ของหลักสูตรในมิติต่างๆ รวมทั้งการปรับปรุงหลักสูตรบนพื้นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ (empirical data) ที่ได้จากการประเมินหลักสูตร มีการรายงานผลการประเมินต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ระบบการประเมินหลักสูตรประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ๔ กิจกรรม ได้แก่ ๑) การวางแผนการประเมิน ๒) การวางแผนเก็บข้อมูล ๓) การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล และ ๔) การรายงานผลต่อผู้เกี่ยวข้อง โดยแต่ละกิจกรรมมีสาระสำคัญดังนี้ ๑) การวางแผนการประเมิน หมายถึง การออกแบบการประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการประเมินเพื่อให้ได้ผลการประเมินที่มีความถูกต้องและสามารถนำไปใช้เป็นสารสนเทศสำหรับการปรับปรุงหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน การกำหนดกรอบการประเมิน การกำหนดวิธีการเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวม

บทสรุป

หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทางการศึกษาทั้งหมดที่สถานศึกษาวางแผนและจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หลักสูตรมีความสำคัญหลายประการ เช่น มีอิทธิพลต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติเป็นหลักหรือหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นกรอบการกำหนดนโยบายทางการศึกษา เป็นเครื่องชี้แนะจุดมุ่งหมาย สาระ และแนวทางการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดและประเมินผลช่วยทำให้ผู้เรียนทราบเป้าหมายและแนวทางการเรียน หลักการของไทเลอร์ เป็นหลักการพัฒนาหลักสูตรที่ช่วยทำให้นักพัฒนาหลักสูตรดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ การพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ คือ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นขั้นตอนที่มีความสัมพันธ์กัน และมีความเป็นพลวัตประกอบด้วย ระบบหลัก 3 ระบบ ได้แก่ ๑) ระบบการร่างหลักสูตร ๒) ระบบการบริหารหลักสูตร และ ๓) ระบบการประเมินหลักสูตรการพัฒนานวัตกรรมหลักสูตร มีแนวคิดหลักที่สำคัญคือ การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของสังคมได้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

มารุต พัฒผล. (2556). เอกสารประกอบการสอนรายวิชา ลส701 กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนาหลักสูตร.

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). **พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน** (พิมพ์ครั้งที่ 1).

กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). **การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร**. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาทฤษฎีการ

พัฒนาและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Armstrong, D. G. (2003). **Curriculum Today**. New Jersey: Merrill Prentice Hall. Dewey, J.

(1910). **How We Think**. Boston: D.C. Heath & co., publishers. Frankelius, P. (2009).

Questioning Two Myths in Innovation Literature.

Journal of High Technology Management Research, 20(1), 40–51. Henson, K. T. (2001).

Curriculum Planning: Integrating Multiculturalism,

Constructivism, and Education Reform (2nd ed.). New York: McGraw - Hill.

Maryville, S. (1992). **Entrepreneurship in the Business Curriculum**. Journal of Education for Business, 68(1), 27–31.

McKeown, M. (2008). **The Truth about Innovation**. London, UK: Prentice Hall. Oliva, P. F.

(2009). **Developing the Curriculum** (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Taba, H. (1962). **Curriculum Development: Theory and Practice**. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Tanner, D. & Tanner, L. N. (1980). **Curriculum Development: Theory into Practice** (2nd ed.).

New York: Macmillan Publishing.